

ΑΡΩΜΟΥΝΙΚΗ Η ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΗ ΨΥΧΡΑΙΜΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΜΟΝΗ (2)

**Γράφει
ο Γιάννης
Τσιμητήρος
εκπ/κός-
χοροδιδάσκαλος**

Χρειάζεται ψυχραιμία και υπομονή, διότι στο προηγούμενο σημείωμά μας τονίσαμε ότι θα τα πούμε όλα εν καιρώ. Άλλωστε, στο επόμενο μας σημείωμα έχουμε προγραμματίσει να αναφέρουμε και την άποψη του του Κ. Κατσάνη, που ομιλεί για αυτοτελή γλώσσα. 'Αγάλι αγάλι γίνεται η αγουρίδα μέλι', λέει ο σοφός λαός μας. Θα αναφέρουμε όλες τις απόψεις. ΘΑ ΤΑ ΠΟΥΜΕ ΟΛΑ και ο αναγνώστης θα βγάλει τα συμπεράσματά του. Είναι προφανές ότι δεν μπορούμε να συμπεριλάβουμε όλες τις 'αυτολέξει' απόψεις την επιστημόνων σε ένα σύντομο σημείωμα. Δεν χρειάζεται λοιπόν βιασύνη και χάσιμο ψυχραιμίας.

Αυτά, που γράφονται παρακάτω, τα μεταφέρουμε αυτούσια από βιβλίο ειδικού γλωσσολόγου -διαλεκτολόγου, καθηγητή *(1) του Πανεπιστημίου Αθηνών και όχι από ομιλία, μελέτημα, ή βιβλίο ενός απλού μη ειδικού. Εμείς μόνο μεταφέρουμε (όχι επιλεκτικά) τις απόψεις του εν λόγω καθηγητή. Θέλουμε να φωτίσουμε το θέμα, όχι όμως επιλεκτικά, για να διαπιστωθεί

ότι και μεταξύ των γλωσσολόγων επιστημόνων υπάρχουν διαφορές. Συνεχίζουμε λοιπόν από το προηγούμενο σημείωμά μας:

«Τα κύρια ονόματα στο [Κουτσοβλαχικό ιδίωμα] έχουν προτασσόμενο άρθρο (αρσ. alu, θηλ. ale) και αυτό μόνο στην γενική-δοτική πτώση, π.χ. alu Miha, ale Marie.

Η απαγγελία των αριθμητικών είναι ιδιόρρυθμη ως προς τους αριθμούς 11 έως 19 και 21 έως 29: διαφέρουν τα ονόματά τους από τα αντίστοιχα λατινικά, ενώ στην ρουμανική μόνο τα ονόματα των αριθμών της ομάδας 11 έως 19 διαφέρουν στον σχηματισμό από τα λατινικά

π.χ. 11 = λατιν. undecim ρουμ. unsprezece αρωμ. unsprădățe

22 = « viginti duo « douăzeci și doi « doisprăyiginti]

Παρόμοιο σχηματισμό έχουμε στα αλβανικά και στα ουγγρικά, ενώ υπήρχε και στα παλαιοβουλγαρικά. Ίσως πρέπει να συσχετιστεί με παρόμοιο φαινόμενο της αρχαίας ελληνικής (πρβλ. πέμπτη επί εικάδι = εικοστή πέμπτη)

Μονολεκτικοί χρόνοι των ρημάτων στην οριστική έγκλιση είναι ο ενεστώς, ο παρατατικός και ο αόριστος. Ο μέλλων σχηματίζεται περιφραστικά με τη βοήθεια του μορίου va(i), αντίστοιχου του νεοελληνικού θα, σε όλα τα πρόσωπα.

Το συγκριτικό των επιθέτων σχηματίζεται με το ma ή mal ή cama και το υπερθετικό με το multu ή

para ή cata και τον θετικό τους τύπο. π.χ. ma (ή cama) sânpâtos = υγιέστερος, multu greu = ο πιο βαρύς. Ο αναγνώστης θα αναγνώριζε ασφαλώς στο para το ελληνικό πάρα(πάρα πολύ)και στα cata το ελληνικό κατά(π.χ. κατάμαυρος = πάρα πολύ μαύρος).

Ως προς το λεξιλόγιο παρατηρούμε ότι από τις 7097 ετυμολογούμενες αρωμουνικές λέξεις που περιέχονται στο εκδοθέν το 1963 ετυμολογικό λεξικό της αρωμουνικής του T. Parahagi έχουμε 27,52% ελληνικής προελεύσεως, 17,68% λατινικής, 17,59% τουρκικής, 6,25% σλαβικής, 3,80% αλβανικής και 3,25% ιταλικής.

Οι Αρωμούνοι ή Κουτσόβλαχοι της Ελλάδας ζώντας μέσα σε ελληνόγλωσσο περιβάλλον και δίγλωσσοι όντες οι ίδιοι (δηλ. και ελληνόφωνοι ταυτόχρονα, πλην ελαχίστων υπέργηρων) έχουν επηρεαστεί αναπόφευκτα από την ελληνική. Ως βεβαιωτικό μόριο έχουν ανέκαθεν το vai, αγνωτώντος το da της ρουμανικής, που έχει σλαβική προέλευση. Το αρωμουνικό τους ιδίωμα (που η χρήση του εξάλλου περιορίζεται ολοένα και περισσότερο) είναι πια ένα ελληνο-βλαχικό jargon *(2), όπου οι λέξεις πολιτισμού είναι ελληνικές και παραμένουν αρωμουνικά μόνο τα ρήματα(αν και όχι όλα), οι προθέσεις, το επιτασσόμενο άρθρο, ένας αριθμός ουσιαστικών και επιθέτων και οι αντωνυμίες. Για παράδειγμα αναφέρουμε τις φράσεις:

' Συνιτρισιμόλου (= ο Συνεταιρισμός) βα λιά (= θα πάρει) δάνειου di la(= από την) Τράπεζα. Γιάτρουλου βα παράτς για τα δικαστικά έξοδα, αδουκίο'; (= κατάλαβες;)

Β'αδρέμ (= θα κάνουμε) ουν (= ένα) υπόμνημα-λα Υπουργείου νίγκα (=κι ακόμα) ουν τρι Νομάρχουλ'.

Η αρωμουνική είναι το μόνο λατινογενές ιδίωμα νότια του Δούναβη, που έδωσε λογοτεχνική παραγωγή. Το πρώτο χρονολογημένο κείμενο της, γραμμένο με ελληνικούς χαρακτήρες, είναι μια επιγραφή του έτους 1731. Πάντως δεν υπάρχει πάγια μορφή της γλώσσας αυτής, η οποία παραμένει στο στάδιο των αυτοτελών τοπικών ιδιωμάτων. Όσο για τις διαλεκτικές διαφορές της, οι γνώμες διίστανται. Τα ιδιώματα fârsaratul (στην Αλβανία) διαφέρουν πολύ από τα υπόλοιπα. Αρωμουνική δάνεια έχουν η αλβανική, η νεοελληνική και η τουρκική».

(Πηγή, Γλώσσες και Διάλεκτοι της Ευρώπης, *(1) Νικ. Γ. Κοντοστόπουλου, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1998, σελ. 569-573).

*(2) jargon = ακατάληπτη γλώσσα, επαγγελματική διάλεκτος, ασυνάρτητος ομιλία, ανάμικτη γλώσσα.

(Όσα βρίσκονται ανάμεσα σε αγκύλες {...} είναι δικές μας παρατηρήσεις, ενώ όσα βρίσκονται ανάμεσα σε εισαγωγικά «...» είναι απόψεις των επιστημόνων)